

Dr. Striker Sándor, PhD

AZ EMBER ÚTJA A SZAVANNÁTÓL A GLOBÁLIS FALUIG

Előadás a

„Civil társadalom a globalizálódó világban”

kurzushoz

Oktató: Dr. habil Arapovics Mária, PhD egyetemi docens

2020. november 6.

Miről szól az előadás?

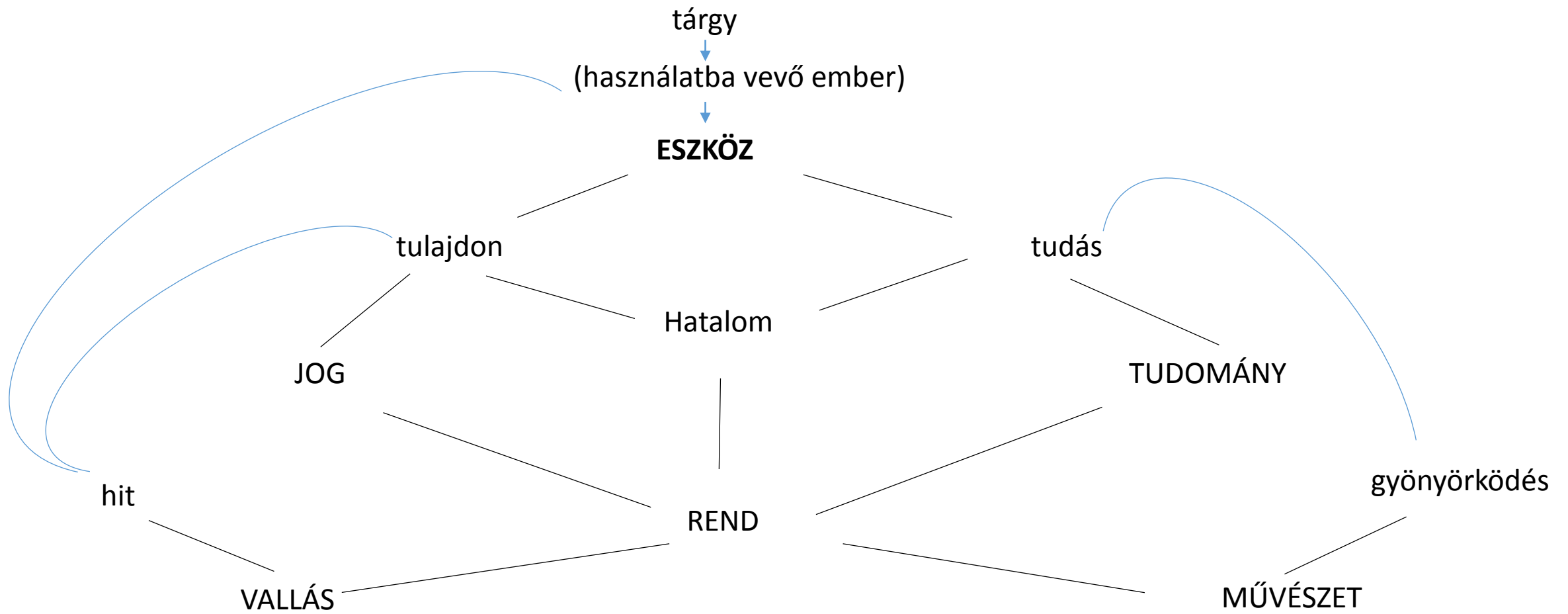
A Homo Sapiens hosszú utat járt be a lokalitástól a globalitásig. Emberré válása az a folyamat, ahogy addig példátlan módon hozzá tesz a természeti világhoz. Eszközöket hoz létre tárgyakkól, mellyel lokális kultúrákat hoz létre, megteremtve a fogalmi világot.

Az előadás nyomon követi e folyamatot a kultúrák ontológiai és funkcionális modelljeivel – mely modellek érintkezése cserekapcsolatok és háborúk során birodalmakat és civilizációkat hoz létre, majd ezek megismerése és az ebből következő horizontváltások nyomán megalkotja a modern emberiség fogalmát.

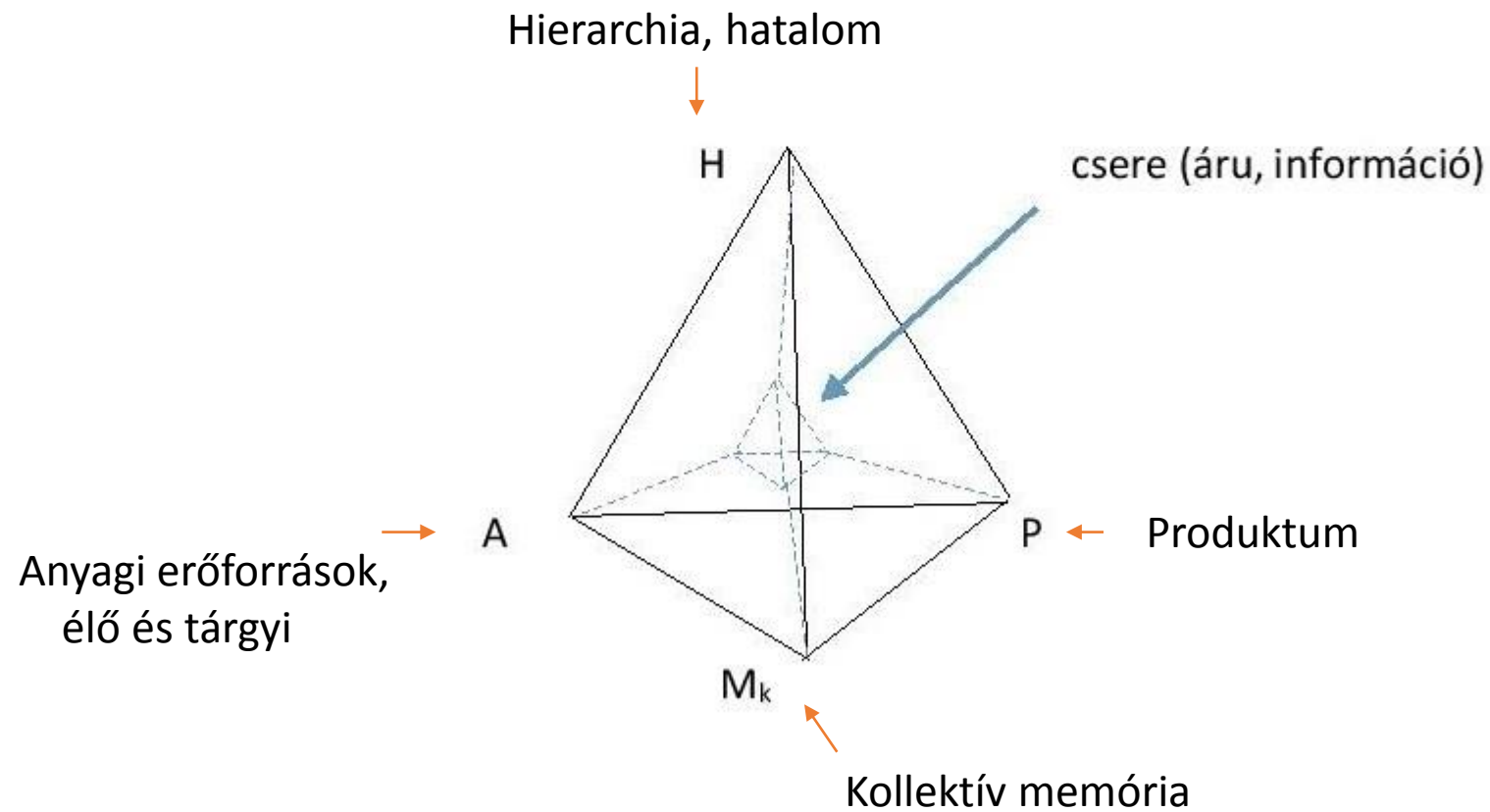
A lokálisok/vallások/ nemzetek – és generalitások/humanizmus/emberiség dinamikája kialakítja az egyéni és közösségi identitásokat. Az ember által egykor létrehozott „eszköz” két attribútuma – a tulajdon és a tudás – a gazdaság hajtóerejévé válik, és felülkerekedik a kultúrákon is. A rabul ejtett nemzetállamokban élő Homo Sapiens a tudományos, technikai majd informatikai „eszközök” globális falujában találja magát – e gazdasági/ társadalmi pre-modernitásban kísérelve meg visszanyerni közösségi, „civil” létét.

Tartalom

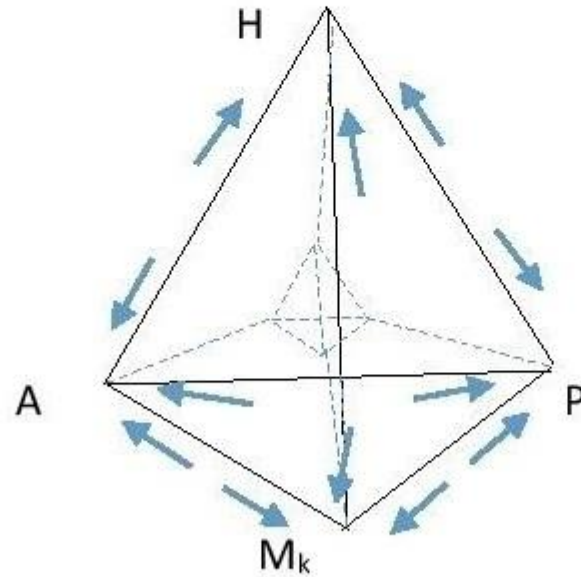
1. Eszközre kényszerülve a szavannán – a kultúra ontológikus modellje
 - 1.1 Az emberi (értelmes) közösségek általános funkcionális modellje: a tetraéder-modell
2. A tetraéder-modellek érintkezései
 - 2.1. Gazdasági, katonai, vallási-kulturális birodalmak szárazföldön és a Mediterrániumban.
3. A kereszténység, mint paradigmaváltás (közös vallás, különböző államok).
 - 3.1 A kereszténység, a vallás, mint harci-birodalmi késztetés/küldetés
4. A kereskedelem, mint paradigmaváltás
5. A kollektív tudás (kollektív memória), mint paradigmaváltás
6. A felvilágosodás – *a jogi és kulturális horizontváltás.*
7. A paradigmaváltások paradigmaváltása.
8. A paradigmaváltások helyreállítása – *hármás globalizációs valóság.*
9. A „nincs más jövő” paradigmája.
10. Jelenkorunk globális paradigmája – az államok feletti valóság.
11. A globális falu paradigmájában.

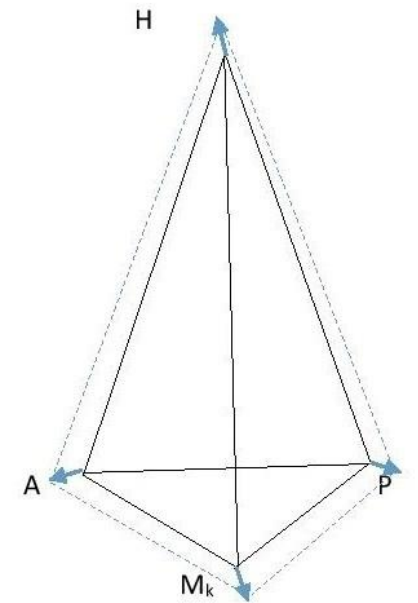
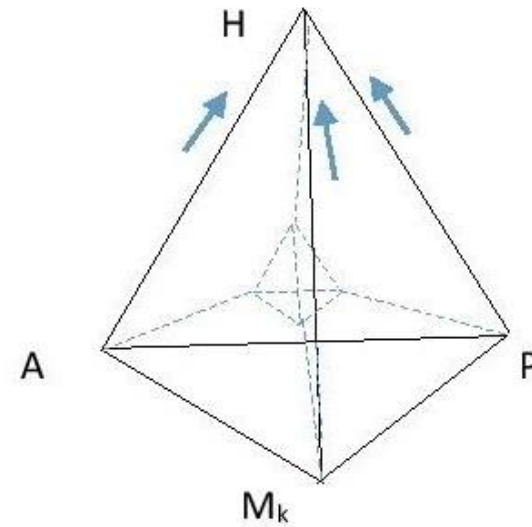
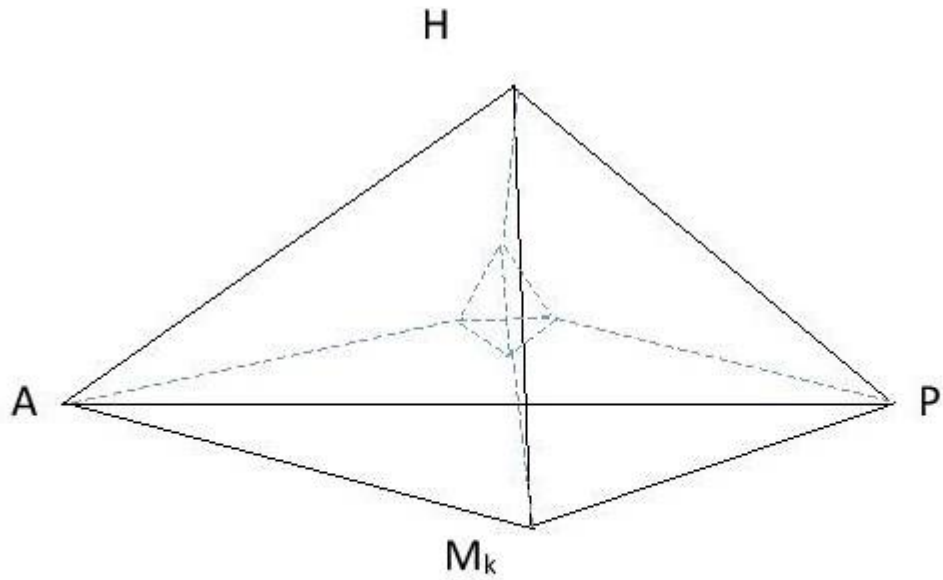
1. Eszközre kényszerülve a szavannán – egy kultúra ontológikus modellje

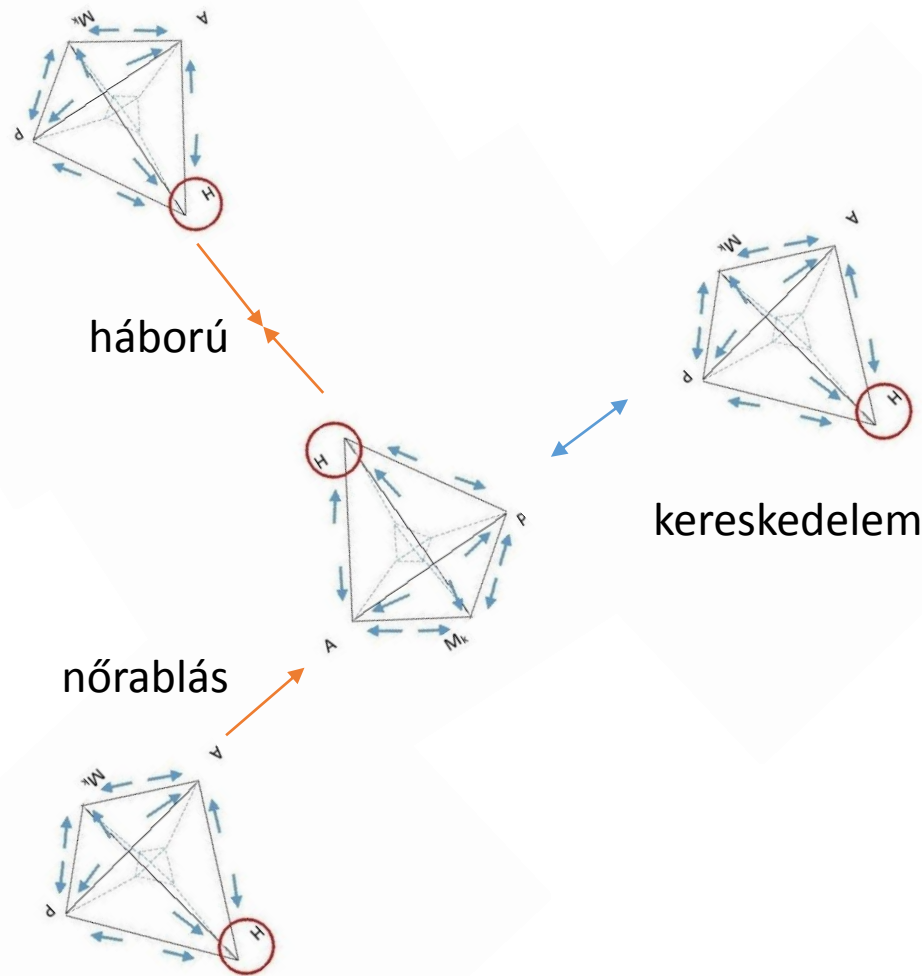
1.1 Az emberi (értelmes) közösségek általános funkcionális modellje: a tetraéder-modell

1.1 Az emberi (értelmes) közösségek általános funkcionális modellje:
a tetraéder-modell, belső folyamatára

1.1 Az emberi (értelmes) közösségek általános funkcionális modellje:
a libertariánus (balra) ill. az autokratikus-centralizáló modelljei (jobbra)

2. A tetraéder-modellek érintkezései: erőforrás- és információcserék, kereskedelem és háborúk

2.1. Gazdasági, katonai, vallási-kulturális birodalmak szárazföldön és a Mediterrániumban, *az első multikulturalitás (közös állam, különböző vallások)*. Római birodalom vallási toleranciája a kereszténységig, egyéb jellegű kulturális sokszínűsége.

3. A kereszténység, mint paradigmaváltás *(közös vallás, különböző államok)*. A hűség bére (hűbériség): a felesküdésekért nyert kiváltságok kora. Az uralkodó és a feudális urak kényes egyensúlya: kiváltságok és szolgálat. Hűség a világi és az egyházi hatalomhoz.

3.1 A kereszténység, a vallás, mint *harci-birodalmi készítés/küldetés*: keresztesháborúk. A mórok kiűzése az Ibériai-félszigetről. Az iszlám mint vallás és birodalom terjeszkedése. A keleti kereskedelmi utak lezárása.

4. A kereskedelem, mint paradigmaváltás:

a) nyitás Kelet felé Nyugatra. Kolumbusz és Magellán. A Glóbusz-tudás tudománya, csillagászat, térképészet – a *fizikai horizontváltás*.

b) nyitás az evilági magánjavak és magán-hírek felé. Kereskedő- és bankházak, befektetők – polgárosodás, tőke- és tudásfelhalmozás.

c) a gyarmatosítás, mint *világkereskedelmi globalizáció* és tőzsdepiac kialakulása. A gyarmatáru és profit, mint fogalom megjelenése. A kereszténység mint *globalitás-készítés* háttérbe szorulása – *spirituális horizontváltás*.

5. A kollektív tudás (kollektív memória), mint paradigmaváltás: a kereskedelmi utak révén megszerzett tapasztalati tudás (más emberek, más kultúrák, más növények, más állatok, új technikai eszközök és módszerek). Ezek rendszerbe foglalása: növény-rendszer-tan, Nagy Enciklopédia *a természettudomány*– a felvilágosodás.

6. A felvilágosodás – a *jogi és kulturális horizontváltás*. Emberiségben, „világpolgárban” és *általános emberi jogokban* gondolkodás. – Ugyanakkor a nemzeti sajátosságok elismerése: *a második multikulturalitás* és ennek dinamikájának elismerése. *Az irodalmi globalizáció* a XIX. században: nagy külföldi irodalmi- és színművek *nemzeti nyelvre* ültetése. Az ellentmondásos dialektika: a világkultúrába illeszkedő, ahhoz méltó nemzeti művek és intézmények létrehozásának igénye.

7. A paradigmaváltások paradigmaváltása. A XX. század – *egy új, globális jövő, új világ horizontja*. Az eddigi paradigmaváltások elutasítása.

a) a kereszténység, mint közös paradigma elutasítása, a materializmus.

b) a kereskedelmi és tőke-profit, a tulajdon paradigmaváltásának elutasítása, a kommunizmus.

c) a kollektív memória és tudomány paradigmaváltásának ember-ellenes felhasználása (fegyverkezés)

d) a nemzeti sajátosságok egymás ellen fordítása, majd kizárólagossá tétele (világháborúk, fajelmélet).

8. A paradigmaváltások helyreállítása – *hármás globalizációs* valóság.

a) politikai globalizáció. Az ENSz és a Biztonsági Tanács létrehozása. Az Emberi Jogok Nyilatkozata.

b) fegyverkezési, hadászati globalizáció. Nukleáris felfegyverkezés, mely többszörösen képes lenne elpusztítani a Glóbuszt. Az addig nem tengeri nagyhatalmak – elsősorban az USA, de a SzU is – a második világháborús fejlesztések nyomán nukleáris hadiflottával és rakétákkal igyekeznek jelen lenni a világtengereken, illetve a csatlós államokban. Számos helyen be is avatkoznak.

c) lappangó globalizáció. A hidegháború négy évtizede alatt a két világhatalmi rend által veszélyesnek tartott értékek látens, de tényleges egymásra-hatása. A *jóléti-fogyasztói állam*, valamint annak beatzene-média- és filmipara hat a szovjet érdekszféra lakóira. A televíziózás – otthon nézhető híradók, élő olimpiai közvetítések, űrrepülések – létrehozza a globális falu érzetét. (Marshall Mc Luhan, 1962)

Ugyanakkor a szovjet érdekszféra *szociális, oktatási és egészségügyi intézkedései* hatnak a tőke-orientált nyugati érdekszféra szakszervezeti mozgalmaira és munkáltatóira. (II. János Pál pápa enciklikája, 1992)

9. A „nincs más jövő” paradigmája – a hidegháború vége. Francis Fukuyama a történelem végéről. Samuel P. Huntington a civilizációk harcáról. A kapitalizmus és liberális demokrácia, mint egyedüli opció. Csakhogy *már nem az létezik.*

10. Jelenkorunk globális paradigmája – *az államok feletti valóság.*

a) a rabul ejtett állam (captured state) – a nagy cégek globálisak

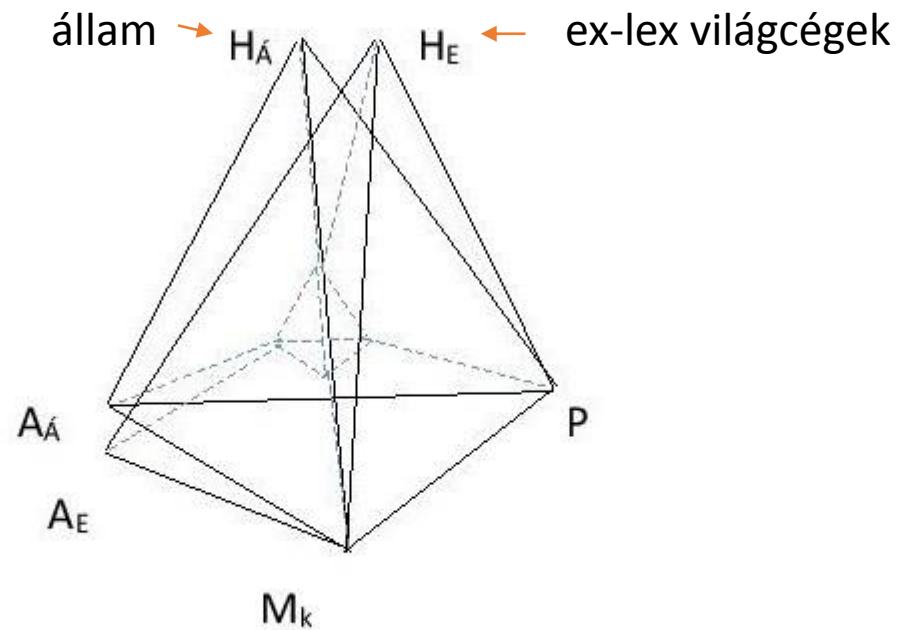
b) a szociokulturális értékeket felülírja a profit (Polányi Károly)

c) a világgazdaság offshore „fekete lyukai”, ahol a tőke adómentesen eltűnik és nem forogtódik vissza többé a gazdaságba

d) a neo-feudalizmus gazdasági rendje – az új Forbes arisztokrácia kiváltságos rétege, mintegy 0,1% a legalacsonyabban adózik

e) az internet egykori információs sztrádája, melyen már nem csak a felhasználó irányítja saját útját, hanem intelligens szoftverek révén.

f) kötelező elektronikus személyi adatnyilvántartások, melyek felett nem tudható, hogy kik rendelkeznek az adott személyen kívül.

Az emberei (értelmes) közösségek általános funkcionális modellje:
a tetraéder-modell, XXI. századi rabul ejtett állam, neo-feudális modell

A VÉGEREDMÉNY

11. A globális falu paradigmájában.

Sajátosságai a hagyományos falu számos pre-modern és immár neo-feudális jellemzői. Mi, falubeliek túlnyomórészt nem rendelkezünk termelési *eszközökkel, tudásunk sincs* hozzá, „napszámosként” dolgozunk a láthatatlan birtokosnak.

a) ismerőseinket név szerint ismerjük, családias, csevegős

b) ki-ki azt gondolja, hogy azt tudják róla, amit kiadott magáról, pedig ennél jóval többet tudhatnak róla

c) a falu működtetői tőlünk teljesen függetlenül, általunk befolyásolhatatlan szférában léteznek, döntenek és hatnak

d) létrehozhatunk virtuális és akár testi/személyes közösségeket rendszeres, vagy egyedi, ünnepi alkalmakra, de a falu működése szempontjából ez belesimul az dolgok menetébe.

e) a rabul ejtett állam okán – ld. hűbéri állam – rendszerszerű változást a paradigmán *belül* nemigen lehet elérni.

Ajánlott olvasmány

Fukuyama, Francis: A történelem vége és az utolsó ember, Európa Könyvkiadó, 2014

Huntington, Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása, Európa Könyvkiadó

Marshall McLuhan: *A Gutenberg-galaxis. A tipográfiai ember létrejötte*, Trezor Kiadó, Budapest, 2001

Polányi Károly: A nagy átalakulás - Korunk gazdasági és politikai gyökerei, Napvilág Kiadó, Budapest

Striker Sándor: A gömb-gondolkodás szükségessége – a kulturális meghatározottság kezelése
In: A felnőttképzés és a felnőttkori tanulás kultúraelméleti megközelítései,
Budapest: ELTE Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány, 151 p. (2015)

Köszönöm a figyelmet, várom a kérdéseket!

striker@striker.hu